

Ingezonden

EEN STEDELIJKE DYNAMIEK OP HET WATER

TEKST UTE BRINKMEIER & MARTIJN HUTING BEELD UMAA

Vanaf de stichting van Amsterdam – door de aanleg van een dam in de Amstel – zijn de stad en het water met elkaar vervlochten. Zowel het Rokin als het Damrak waren watergebieden, die door hun beschutte vorm en de veelheid aan activiteiten zowel op het water als op de kades,

land is het geheim van het succes en de kwaliteit van de grachtengordel als betekenisvolle plek in de stad.

BOUW STATIONSEILAND ALS KANTELPUNT

De bouw van het centraal station en de aanleg van het spoor kan gezien worden als het keerpunt in de geschiedenis, waarbij de stad Amsterdam haar verbondenheid met het water begint te verliezen.

Terwijl het Damrak, het Rokin en de grachtengordel functioneerden als een plek in de stad, kon het IJ als gevolg van de afsluiting door het centraal station en de infrastructuur deze rol niet vervullen en werd zij slechts een grens die de noordelijke kant van Amsterdam afsloot. De ontwikkeling van de industrie en de schaalvergroting in de scheepvaart leidden tot de verplaatsing van de havenactiviteiten naar het westen. Hierdoor zijn verscheidene voormalig industriële eilanden en rivieroevers vrijgekomen, die ontwikkeld werden tot woongebieden, zoals

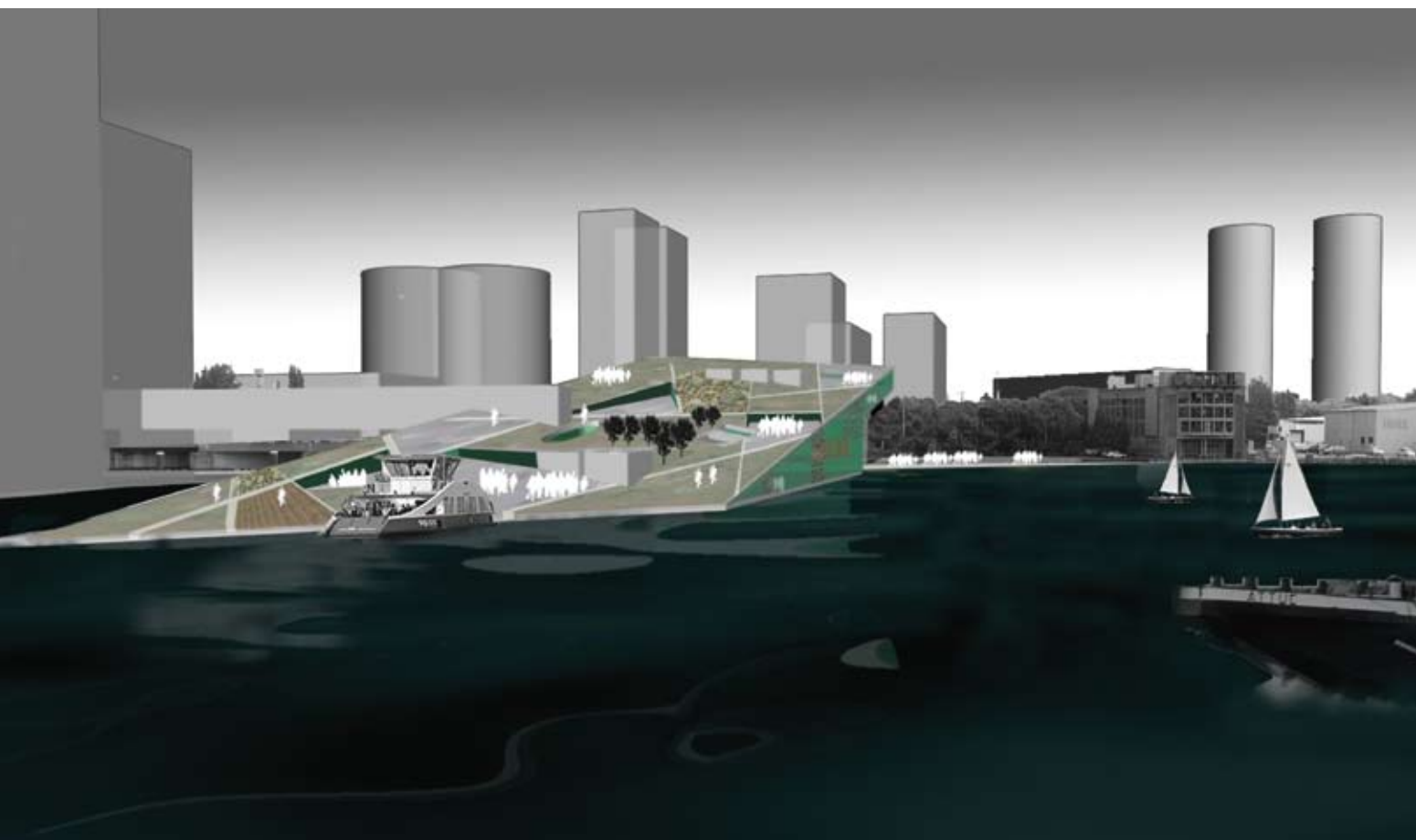
het KNSM-eiland en het Java-eiland, en meer recent het Steigereiland en het Haveneiland. Deze eilanden worden gekenmerkt door woningbouw in hoge dichtheid en een rationele opzet. De functionele diversiteit en de zachte, gelaagde overgang tussen de oevers en het water die zo kenmerkend waren voor zowel het Rokin, het Damrak en de grachtengordel, ontbreken hier. Een onderdeel van het Steigereiland is weliswaar bestemd voor wonen op het water, maar dit vindt plaats binnen een afgeschermd gebied en is monofunctioneel. Er zijn echter mogelijkheden waarbij de complexiteit en de gelaagdheid van de oorspronkelijke waterranden kan worden bereikt. Ook kunnen stedenbouwkundige en architectonische experimenten bijdragen aan de ontwikkeling van de gedachtevorming over de waterranden in Amsterdam.

EEN DRIJVEND FRAGMENT VAN VRIJHEID

In het kader van viering van 400 jaar stedenband tussen New York en Amsterdam werd in 2009 door het NAI, Ymere en de stad Amsterdam de prijsvraag 'Open fort 400' uitgeschreven. Beide steden werden van oudsher gekenmerkt door een combinatie van pragmatisme, optimisme, tolerantie en experiment; eigenschappen die in de loop der tijd om verschillende redenen verloren zijn gegaan. De vrijheid die het IJ en de noordelijke oever biedt door het verdwijnen van de industrie is in het project 'The New Amsterdam Times', één van de inzendingen van de prijsvraag, aangegrepen voor een utopisch experiment in de geest van Archigram. Net zoals de 'Walking city's' de wereld rondreizen en overall halt kunnen houden om tijdelijk een nieuwe ontwikkeling in gang te zetten en weer kunnen vertrekken indien de situatie daarom vraagt, wordt 'The New Amsterdam Times' opgevat als een drijvend organisme die op verschillende plaatsen kan aanmeren en wederom weer kan vertrekken. Binnen dit schip bevinden zich verschillende lagen die, net zoals het grid in New York, vrijheid biedt aan een verscheidenheid aan verschillende invullingen. Verschillende actoren claimen een plek en maken zich zo deze structuur eigen. In de loop der tijd vult de structuur zich met verschillende functies, afkomstig van de verschillende plekken waar het schip aangemeerd is, waardoor

Nadat het IJ lange tijd slechts gefunctioneerd heeft als de noordelijke grens van Amsterdam is het momenteel weer in beeld gekomen als ontwikkelingsmogelijkheid voor woon- en werkgebieden. De vraag is hoe de oorspronkelijke verwevenheid van de stad en het water wederom bereikt kan worden

een betekenisvolle plek vormden in de stad. Ook de in de Gouden Eeuw aangelegde grachtengordel werd gekenmerkt door een diversiteit aan functies, zowel op de kades, in de randbebouwing als op het water. De bebouwing was gelijktijdig opslagplaats, werkplaats en woning. Op de kade werd handel gedreven, geladen en gelost, gewandeld en gewinkeld. Behalve dat de grachten dienden voor technische en logistieke doeleinden werd er ook op gewoond. Deze functionele meerduidigheid en de gelaagde overgang tussen het water en het

een onvoorspelbare en onplanbare mix van verschillende fragmenten ontstaat die elkaar versterkt en als katalysator functioneert voor de plek waar het schip aanmeert. Deze katalysator is mogelijk door de flexibiliteit en de vrijheid die inherent is aan bouwen op het water. Aangezien ook het dak te koloniseren is en er een bijzondere plek ontstaat ter plaatse van de aanlanding, ontstaat een gelaagde overgang tussen het water en het land, vergelijkbaar met het vroegere Rokin en de grachtengordel.

DUURZAAM DRIJEND WONEN

'The New Amsterdam Times' refereert nadrukkelijk aan de futuristische projecten uit de jaren zestig van Archigram en het project van Kenzo Tange in Tokyo uit 1960, waar door middel van een grootschalige ingreep een nieuw divers biotoop op het water wordt gecreëerd. De huidige procesplanning, waarbij een plan niet vanuit één totaalvisie wordt ontworpen maar waarbij een plan het resultaat is van een samenwerking van vele actoren, maakt

dit soort grootschalige ingrepen moeilijk realiseerbaar. Bouwen op het water biedt echter ook mogelijkheden om op een kleinschalige manier een bepaalde mate van complexiteit en gelaagdheid te realiseren, zonder grote ingrepen. In plaats van één grote structuur die plaats biedt aan een grote verscheidenheid aan programma, wordt het project opgedeeld in een groot aantal kleinere zelfvoorzienende onderdelen, die kunnen bestaan uit verschillende functies. Autarkische woonarken worden op een flexibele manier gekoppeld aan drijvende werkplekken, studio's, hotels, publieke functies en drijvende tuinen. Op een vergelijkbare manier als de watersteden in Cambodja op de Tonlé Sap, kunnen verschillende kleine samenlevingsvormen ontstaan die zich als gevolg van hun flexibele karakter aan wisselende omstandigheden kunnen aanpassen en de mogelijkheid hebben te groeien, te krimpen en zich te verplaatsen. Hierdoor ontstaat in het hart van Amsterdam een stedelijke dynamiek op het water, vergelijkbaar met de dynamiek op het Damrak, ten tijde van het ontstaan van Amsterdam.

Ute Brinkmeier is architect en oprichter van UMAA, office for architecture and art. Martijn Huting is architect, beeldend kunstenaar en docent stedenbouw aan de opleiding ruimtelijke ordening en planologie aan de hogeschool Saxion. In samenwerking met onder meer Intarcdesign en Sanne Braakenburg zijn zij intensief betrokken geweest bij het project 'The New Amsterdam Times'.

Het volgende nummer

van Water, Wonen & Ruimte gaat in zijn geheel over Amsterdam. Dit is alvast een voorproefje.

